

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Ununei Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU
Avocat, Direct. Contenc. B-iei
G-le a Țărei Românești

ALEX. CERBAN
Profesor la Facultatea
de Drept, București

IOSEF G. COHEN
Avocat
membru Cons. legislativ

GR. CONDURATU
Fost Consilier la C. de Apel
București, Avocat

RÉNÉ DEMOGUE
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

V. DONGOROZ
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALFRED JUVARA
Dr. în Drept din Paris
Avocat

D. NEGULESCU
Profesor la Facultatea
de Drept, București

I. GR. PERIȚEANU
Avocat

C. SIPSOM
Profesor la Facultatea
de Drept, București

C. STOEANOVICI
Dr. în Drept din Paris
Avocat

GR. TRANCULIȘI
Fost Ministru al Muncii
Avocat

P. VASILESCU
Dr. în Drept din Paris
Avocat

AL. VELESCU
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALBERT WAHL
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

Secretar de Redacție: **E. C. DECUSARA**, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenți pentru Paris: **EDOUARD LÉVY** și **SILVIU KRAINIC**, D-ri în Drept, Avocați, Paris

A B O N A M E N T U L

Un an p. B-iei, Case Com. și Autorit. 900 lei
" Avocați . . . . . 600 "
" Magistrați . . . . . 500 "
6 luni prețul de sus pe jumătate

A P A R E O D A T Ă P E S Ă P T Ă M A N Ă

In lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București, Artele, 5 și Rahovei, 5
Lângă Palatul Justiției

T E L E F O N 13/29

Anunțăm, cu multă durere, încetarea din viață a avocatului **Teodor N. Mandrea**.

Numitul era un distins colaborator al nostru și censor în Consiliul de Administrație al Soc. «Curierul Judiciar».

Inmormântarea a avut loc Marți 2 cor. la cimitirul Șerban-Vodă (Belu) în asistența familiei și a numeroși prieteni și colegi printre cari a lăsat unanime regrete.

Transmitem îndurerății sale familiei cele mai sincere condoleanțe.

Curierul Judiciar

S U M A R

— Manual de Drept civil Român în comparație cu Dreptul austriac, maghiar și rusesc, precum și alte legiuri. Titlul preliminar. Aplicarea și interpretarea legilor (Art. 3, 4 C. civil), de d-l prof. D. Alexandrescu;

— Inaugurarea noului local al Institutului Medico-legal, de D.

Jurisprudență:

— Inalta Curte de Casație s. II: Preotul N. Tătărașanu, condamnat pentru insultă (Insulte aduse unui corp constituit. Dacă se pedepsește sau nu? Dacă e necesar ca persoana insultată să fie față? Dacă și când cuvântul «bolșevic» adresat unei persoane, poate constitui o injurie? Art. 223, 300 și 396 Cod penal), cu o Notă de d-l avocat Vintilă Dongoroz;

— Curtea de Apel București s. I: Victor Ioniță cu dr. Filip Mișu (Chirii. Competință. Acțiune care se rezimă pe două capete de cerere, ce comportă a fi rezolvite de instanțe diferite. Care este instanța competente? Art. 27 și 42 din legea chiriilor din 1924), cu o Notă de d-l avocat dr. Jecu).

A APARUT în editura Curierul Judiciar S. A. Vol. I din TRATATUL DE DREPT PENAL ȘI PROCEDURA PENALA de I. Tanoviceanu, pus la curent cu doctrina de d-l avocat Dr. Vintilă Dongoroz, cu referințe pentru Bucovina de d-l Dr. Corneliu Chiselă, consilier la Inalta Curte de Casație, iar pentru Ardeal de d-l Dr. Ștefan Laday, juriconsult în Cluj, și jurisprudența până la zi de d-l Dr. E. C. Decusară, cu concursul d-lui Dr. avocat Gr. C. Conduratu, și cu o Prefață de d-l N. C. Schina.

Volumul cuprinde 1060 pagini, tipărit pe hârtie velină, în cele mai bune condițiuni. Prețul 500 lei.

Comandele se primesc la Curierul Judiciar, București, str. Artele 5, lângă Palatul Justiției. Depozit general la „Agence de librairie et de publication” str. Lipscani, de unde librăriile se pot furniza.

MANUAL DE DREPT CIVIL ROMÂN *)

IN COMPARAȚIE

Cu Dreptul austriac, maghiar și rusesc

Precum și alte legiuri streine

TITLUL PRELIMINAR

Aplicarea și interpretarea legilor (art. 3, 4 C. civil).

37. — Interpretarea legilor cu drept de autoritate. — Interpretarea legilor cu drept de autoritate se face numai de puterea legiuitoare (art. 36 Constit.), principiu admis și prin art. 8 din codul austriac (11 C. Calimach). Aceasta înseamnă că numai legiuitorul poate face legi interpretative. Cpr. art. 44 Constit. bulgară ¹⁾.

38. — Circulări ministeriale. — De aceea, circulările ministeriale nu obligă nici pe judecători, nici chiar pe particulari. Cons. de de Stat din Franța, *Jurisprudența Generală*. 1924, speța No. 2108, p. 1163. Vezi tom. I al Coment, noastre, pag. 69.

39. — Interpretarea judecătorească. — Interpretarea judecătorească aparține însă puterii judecătorești. Judecătorii nu sunt datori a da o hotărîre, decât în cazurile concrete pendente înaintea lor. Ei trebuie însă, în orice caz, să se pronunțe, fără a putea zice că legea este întunecoasă sau neîndestulătoare (art. 3 C. civil) vezi *supra*, No. 27.

Legea nu poate, în adevăr, să prevadă toate cazurile, ci numai cele ce se întâmplă mai des și mai obișnuit, *de eo quod plerumque fit*.

* Vezi Curierul Judiciar No. 40/24.

1) Cpr. art. 318 și 365 din Regul. organic al Moldovei, art 330 Regul. organic al Munteniei, etc.

Cpr. art. 12 C. Calimach (inexistent în codul austriac) și L. 10, Dig., *De legibus*, 1, 3.

Prin urmare, în lipsă de lege, de cazuri similare (jurisprudență), etc., ei vor trebui să-și întemeieze hotărîrea lor, în materie civilă și comercială, nu însă în materie penală, pe echitate, care este complementul firesc al dreptului (Trib. Mehedinți, *Dreptul* din 1920, No. 39, pag. 466). Acest principiu este înscris și în art. 7 din codul austriac. Cpr. art. 9, 10, 13 C. Calimach, art. 1 C. civil elvețian, etc.

Judecătorii cari, pentru un motiv sau altul, ar refuza de a se pronunța asupra cazurilor ce au a judeca, se fac culpabili de un delict special, care se numește denegare de dreptate (art. 3 C. civil, 152 C. penal, 307 urm. Pr. civ.). Aceeaș soluție este admisă și prin art. 9 și 10 din proced. civilă rusă. Vezi *suprà*, No. 27.

Membrii minist. public nu pot însă fi urmăriți pentru denegare de dreptate, atunci când refuză de a pune în mișcare acțiunea publică.

Hotărîrile judecătorești, când sunt definitive, se bucură de o prezumpție de adevăr (*res judicata pro veritate habetur*). Judecătorii cari le-au pronunțat nu mai pot să revie asupra lor decât pe căile legale de atac. Cpr. 139, 1 C. proced. civilă rusă).

Hotărîrile judecătorești nu-și produc efectele lor decât între părțile cari s'au judecat, și nici nu pot fi întinse la alte cazuri (art. 1201 C. civil), principiu înscris și în art. 12 din codul austriac (16 C. Calimach).

Oricari ar fi mijloacele de interpretare admise de judecători, ei nu pot să-și substituie voința lor acelei a legii, nici să modifice un text expres al ei, afară de cazul când el ar fi rezultatul unei erori materiale, precum sunt, de exemplu, art. 468, 1031 C. civil, etc. (Vezi tom. I al Coment. noastre, pag. 74 și tom. VI, pag. 149 urm.).

40 — Convingerea judecătorului formată din cunoștințele sale personale. — Judecătorii nu pot, de asemenea, să-și întemeieze hotărîrile ce pronunță numai pe cunoștințele lor personale, dobândite în afară de audiență, de controlul părților și de probele administrate de ele. „*Secundum allegata et probata, non secundum privata, judex judicare debet*“. Cas. fr. D. P. 1921. 1. 111 și *Pand. rom.*, 1922, III, p. 50; *Tribuna Juridică* din 1922, No. 24—27, p. 147 (cu observ. noastră). Vezi tom. Ia I Coment. noastre, p. 57, nota 1 și tom. VII, pag. 122, text și nota 2, etc.

41 — Constituționalitatea legilor. — Altă dată era controversă asupra chestiunii de a se ști dacă judecătorii trebuie să aplice o lege pe

care ei o socoteau anti-constituțională. Astăzi, art. 103 din noua Constituție prevede că numai Curtea de casație, în Secții-Unite, este în drept a judeca constituționalitatea legilor și a declara inaplicabile pe acelea care sunt contrare Constituției, această judecată măr-ginindu-se numai la cazul judecat.

42 — Dreptul de recurs. Ordin constituțional. — Acest text are o inovație foarte nimerită, și anume: că dreptul de recurs în Casație este de ordin constituțional; așa că nicio lege nu va mai putea în viitor să fie lipsită de această cale extraordinară de atac, ceea ce este o garanție.

Rămâne însă bine înțeles că art. 103 din Constituție, după care niciun împrișinat nu poate fi lipsit de dreptul de recurs, n'are efect retroactiv (art. 1 C. civil).

43 — Nepronunțarea judecătorului pe cale reglementară. — Judecătorul, care are a se pronunța asupra unui caz special, trebuie să se pronunțe numai asupra cazului concret venit înaintea lui, iar nu să edicteze o regulă de urmare, obligatorie pentru alte cazuri de aceeaș natură (art. 4 C. civil). *Legibus, non exemplis stutuendum est*.

Astfel, ar constitui o dispoziție generală și reglementară, hotărîrea prin care judecătorul și-ar declina competența nu numai pentru cazul concret hotărît de el, dar și în viitor, pentru toate cazurile de aceeaș natură. Incât privește sancțiunea acestui fapt, vezi art. 108 din codul penal.

Acest text consacră principiul constituțional al separației puterii judecătorești de cea legiuitoare, principiu necunoscut la noi până la Regulamentul organic, care de atunci a trecut însă în toate așezămintele noastre politice: Cuvenția din Paris, Statutul din 1864, Constituția din 1866 și din 1923, etc.

NERETROACTIVITATEA LEGILOR (art. 1).

44 — Legea dispune numai pentru viitor. Ea nu are efect retroactiv. Acest principiu fundamental este înscris aproape în toate legislațiile. Vezi, de exemplu, art. 5 din codul austriac (7 C. Calimach), etc. Cpr. L. 7, Cod. *De legibus*, etc., 1, 14.

Principiul neretroactivității se aplică numai față de drepturile dobândite sau câștigate, nu însă față de simplele speranțe sau expectative, care pot fi atinse de legea cea nouă.

Drepturile câștigate, de care vorbește și art. 20 § 3 din Constituție, sunt acele intrate în mod definitiv și irevocabil în patrimoniul nostru. Astfel sunt, de exemplu, dreptul de

proprietate dobândit în baza unei legi; drepturile ce rezultă pentru părți dintr'un contract (Cpr. Cas. I, *Curierul Judiciar* 1919, No. 4); dreptul conferit unei persoane printr'o succesiune ab intestat sau testamentară, dacă *de cuius* este săvârșit din viață. În adevăr, cât timp testatorul trăește, legatarul nu are un drept câștigat, ci numai o simplă expectativă, pentru că testatorul este în totdeauna liber de a-și revoca testamentul, care, spre deosebire de donațiune, este un act emina-mente revocabil (art. 802, 920 urm. C. civ.).

Principiul neretroactivității, atât de necesar siguranței cetățenilor, nefiind înscris în Constituție, legiuitorul este liber de a face legi cu efect retroactiv, însă nu trebuie să abuzeze de această facultate, aceasta fiind cel mai mare atentat pe care legea poate să-l săvârșească. Legile retroactive trebuie să fie cât de rare, a zis Bacon în Aforizmele sale (*De justiția universală*, aforism. 47), pentru că nu trebuie ca Janus să fie divinitatea lui: „*Neque enim placet Janus in legibus*“.

45 — Legi retroactive. — Legiuitorul fiind liber de a face, pentru motive bine cuvântate, legi retroactive, această retroactivitate poate să rezulte din voința sa manifestată în mod expres și, după unii, chiar în mod tacit. Chestiunea este însă controversată. (Vezi tom. I al Coment. noastră pag. 80, text și nota 3)

La caz de îndoială, legea nu va fi interpretată ca având efect retroactiv, pentru că retroactivitatea fiind o excepție, știm că excepțiile sunt de strictă interpretare: *Exceptiones sunt strictissimae interpretationis*.

46 — Legile care au efect retroactiv. — Principiul că legile n'au, în regulă generală, efect retroactiv sufăr oare care excepții: Astfel, 1° pentru motive de umanitate, legea penală are de drept putere retroactivă de câte ori este mai blândă (art. 2 C. pen.) *In paenalibus causis, benignius interpretandum est*;

2° Principiul neroactivității nu se aplică legilor interpretative, adică: care tălmăcesc sau explică o lege anterioară. Această retroactivitate este însă mai mult aparentă de cât reală, căci nu se aplică, în speță, legea interpretativă, ci legea anterioară, care este explicată și interpretată, cu care legea interpretativă se identifică 2)

Art. 5 din codul austriac dispune anume că legile interpretative se aplică și la cazurile anterioare, dacă legiuitorul n'a dispus

contrariul, dispoziție nereprodusă în art. 11 corespunzător din codul Calimah.

Prin legile interpretative la noi vom cita legea din 15 Martie 1906, care explică și interpretează art. 304 din codul civil, relativ la legitimare. Legea menționată, având putere interpretativă, se aplică cu efect retroactiv nașterelor și recunoașterelor petrecute nu numai sub codul actual, dar chiar sub codul Calimah și Caragea (Cas. I, Bult. 1912, pag. 1437).

47 — Legea chiriilor din 1924. — S'a decis de asemenea, cu drept cuvânt, că noua lege a chiriilor din 1924, fiind o lege de ordine publică, cu caracter retroactiv, se aplică tuturor proceselor pendente la instanțele de fond, ca instanțe de trimetere, în urma unei casări, chiar dacă au fost judecate înainte de promulgarea ei, sub legea anterioară. Trib. Prahova, *Curierul Judiciar* din 1924, No. 37, pag. 586 (cu observ. noastră). Vezi *infră*, No. 50.

48 — Legile rectificative. — Sunt asimilate legilor interpretative, acele care au de obiect îndreptarea erorilor strecurate într'o lege anterioară.

49 — Legile politice. — 3°. Mai au efect retroactiv legile politice, precum sunt cele constituționale, acele care determină participarea la exercițiul puterii suverane și condițiilor cerute pentru exercitarea drepturilor politice, etc., pentru că aceste legi având în vedere interesul general al Statului, particularii nu pot avea drepturi câștigate în contra binelui obștesc.

50 — Legile de ordine publică. — Nu se poate însă pune în principiu, așa cum pe nedrept susțin unii, că legile de ordine publică au, de drept, efect retroactiv, pentru că tot ordinea publică cere ca drepturile dobândite ale omului să fie respectate. Vezi însă No. 47.

51 — Legile relative la organ. judecătorească, procedură, competență etc. — 4° Mai au efect retroactiv legile relative la organizarea judecătorească, la procedură, competență, căi de executare, etc., principiul neretroactivității aplicându-se numai la fondul dreptului, nu însă la legile de procedură, instrucție, competență, etc. Aceste legi cărmuiesc faptele anterioare promulgării și publicării lor, pentru că nu se poate niciodată avea un drept câștigat în privința formelor și jurisdicțiunilor, pe care legea le instituie într'un interes public 3). Unele legi

2) In cât privește dreptul roman, vezi Ferrini, *Manuale di Pandette*, 28, p. 46.

3) Cpr. Trib. Ilfov, *Curierul Judiciar* din 1920, No. 36, 37 p. 300; Cas. II, *Dreptul* din 1922, No. 28, p. 223 și *Pand. rom.*

de ordine publică au deci efect retroactiv, de exemplu: legea chiriilor din 1924. Vezi supra, No. 47.

52 — Hotărârile rămase definitive sub legea veche. — Dar dacă legile de procedură au, în principiu, efect retroactiv, legea nouă nu poate să aibă nici un efect asupra hotărârilor anterioare, rămase definitive sub legea veche, aceste hotărâri fiind pentru părți ca și un contract⁴). „*Judicio quasi contra-himus*“. Acest adagiu celebru este extras din legea 3 § 11, Dig., *De peculio*, 15, 1.

EFECTELE LEGEI DIN PUNCTUL DE VEDERE AL
BUNURILOR ȘI AL PERSOANELOR SUPUSE
IMPERIULUI SĂU

Statutul real, statutul personal, statutul formelor
(art 2 cod. civil)

53 — Impărțirea legilor. — Art. 2 din cod. civil împarte legile în trei categorii: 1° legile reale sau statutul real, ; 2° legile personale sau statutul personal; 3° legile privitoare la forma actelor (statutul formelor). Textul francez nu vorbește de forma actelor, ci de legile de poliție și de siguranță publică (art. 3 § 1).

54 — Legile de poliție. — Deși textul nostru nu vorbește de legile de poliție și de siguranță publică, totuși ele obligă pe toți acei care locuiesc teritoriul României, fie ei domiciliați în țară sau numai trecători. „*Intrasti urbem, ambula secundum ritum ejus*“. (Ai intrat într'un oraș sau într'o țară, respectă-i obiceiurile).

Prin legi de poliții se înțelege toate acele legi (ordonanțe, regulamente, etc.), care edictează o pedeapsă sau care tind la menținerea ordinii publice. Astfel sunt, de exemplu, legile relative la actele stărel civile, la falimente, la impozite, la numele patronimic (art. 25 legea din 18 Martie 1895), la internarea alienaților într'un ospiciu (legea din 15 Decembrie 1894), etc. Tot astfel sunt și unele dispoziții din legea asupra persoanelor morale dela 6 Februar 1924 (art. 106 din legea citată). Vezi și *infra*, No. 85.

55 — Excepții. — Persoanele care nu pot fi urmărite. — Regele. — Persoana Regelui fiind inviolabilă (art. 87 Constit.), El nu poate fi urmărit nici în penal, nici în civil. Regele nu poate să facă rău, zice o maximă engleză (*the King kan do no voorong*).

Acest principiu este de esență ori cărui guvern constituțional bine organizat.

56 — Deputații și Senatorii. — Nici un membru al Camerei sau Senatului nu poate fi urmărit, nici arestat în materie represivă, în timpul sesiunii, fără autorizarea Adunării din care face parte, afară de cazul de flagrant delict (art. 55 Constit.). Aceiași soluție este admisă și prin noua Constituție germană de la 1919 (*Reich*), Cpr. Cas. germană (*Reichsgericht*), *Pand. rom.* 1923, III, p. 14 urm. (cu observ. noastră).

Scopul acestei dispoziții, admisă în toate Constituțiile moderne (cpr. art. 93 Constit. bulgară), este de a lăsa reprezentanților țării toată libertatea lor de acțiune în timpul sesiunii Corpurilor legiuitoare.

57 — Suveranii străini, ambasadorii, miniștrii plenipotențieri, etc. — A treia excepție face parte din dreptul internațional public. În adevăr, orice străin poate fi urmărit în România pentru contravenții la legile de poliție, afară de Suveranii străini, cari călătoresc într'un interes public, iar nu într'un interes privat, și de ambasadorii și miniștrii plenipotențieri ai puterilor străine, având un caracter reprezentativ. Ei se bucură, atât pentru ei cât și pentru familia și suita lor oficială (dragomanii, secretarii, atașaii militari, etc.), nu însă pentru servitorii lor, de privilegiul exteritorialității, deși acest privilegiu exorbitant este, cu drept cuvânt, criticat de unii. Ca atare, aceștia nu pot deci fi traduși, nici în materie represivă, nici în materie civilă, înaintea tribunalelor române, înaintea cărora nu pot fi chemați nici chiar ca martori.

Romanii ziceau, în această privință: „*Sancti habentur legati*“ L. 17, Dig., *De legationibus*, 50, 7); iar Vasile Lupu zicea: „Cela ce va sudui sau vătăma pre soli este ca și furul care fură biserica“.

58 — Consulii. — Acest privilegiu exorbitant, care scoate o categorie întreagă de oameni din dreptul comun, nu este însă, după părerea generală, admis în privința consulilor, înființați numai în scopul de a apăra interesele individuale și comerciale ale naționalilor aflători în străinătate, și ale cărora atribuții se determină de tratate, sau de principiul reciprocității și de dreptul comun al națiunilor⁵).

59 — Renunțarea la ficțiunea exteritorialia-

1923, I, 98 (cu observ. noastră). Legea meseriilor din 1912, nefiind o lege cu caracter procedural, ci o lege de fond, n'are efect retroactiv. Cas. I, *Curierul Judiciar* din 1916, No. 46; *Dreptul* din 1916, No. 25.

4) Cpr. Cas. I, *Curierul Judiciar* din 1920, No. 28—29, pag. 239 (rezumate); *Pand. rom.* 1924, III, p. 81, etc.

5) C. Iași, *Dreptul* din 1910, No. 2, p. 11. Cpr. Trib. Brăila, *Curierul Judiciar* din 1919, No. 5, pag. 19 și *Dreptul* din 1920, No 9, pag. 105. Vezi Bluntschli, *Das moderne Völkerrecht der civilisirten Staaten*, § 151; Heffter, *Das europäische Völkerrecht der Gegenwart*, § 248; Bonfils, *Manuel de droit international public*, 754 urm., pag. 504 urm. (ed. a 7-a), etc.

lităței. — Acei cari se bucură de ficțiunea exterritorialității pot, după părerea noastră, să renunțe la ea, deși chestiunea este controversată.

60 — Dreptul de azil. — În orice caz, vechiul obicei, în baza căruia făcătorii de rele se puteau adăposti în localul ocupat de reprezentanți străini nu mai există astăzi, și acest drept, cunoscut sub numele de *droit d'asile*, ca și dreptul cunoscut sub numele de „droit de franchise de quartier” (*jus franchisiae sive franchisarum, Quartirfreiheit*), care era un abuz și un atentat la suveranitatea națională, nu mai este astăzi decât un fapt de domeniul istoriei ⁶⁾.

61 — Statutul real. — Teritorialitatea legilor reale. — Legile reale sunt acele care au, în mod principal, bunurile de obiect și care numai în mod accesoriu sunt privitoare la persoane. Aceste legi nu pot să aibă, în principiu, autoritate afară de teritoriul român (*clauduntur territorio*).

Din cele mai sus expuse rezultă că legea română nu poate fi aplicată imobilelor ce României ar avea în străinătate. Imobilele ce străinii ar avea în țara noastră sunt însă, în baza suveranității teritoriale, supuse legilor române, chiar când acești străini n'ar fi domiciliați în țară, pentru că imobilul este un accesoriu al pământului, care aparține națiunii. „*Accessorium sequitur principale*” sau „*Accessio cedat principali*” (legea 19 § 13, Dig., *De auro, argento, etc.*, 34, 2).

62 — Legile reale. — Succesiune imobiliară, etc. — Toate imobilele aflătoare pe teritoriul nostru, fiind supuse legilor române, de aici rezultă că toate legile relative la clasificarea bunurilor în imobile și mobile, la diferitele drepturi reale (proprietate, uzufruct, servitute, ipotecă), etc., la înscrierea și transcrierea drepturilor reale, la prescripție, expropriere pentru cauză de utilitate publică sau națională, la impozitul funciar, la sarcinile cu care pot fi grevate imobilele, la urmărirea imobiliară, și chiar la succesiunea abintestat ori testamentară, sunt aplicabile și imobilelor posedate de străini; în cât trebuie să recunoaștem, în privința imobilelor, atâtea succesiuni particulare, câte teritorii vor fi în care se vor găsi imobile de ale defunctului: „*Quot sunt bona diversis territoriis obnoxia, totidem patrimonia intelliguntur*”.

Acest sistem este departe de a fi logic, pentru că distruge unitatea patrimoniului, însă

el rezultă din vechia tradiție a statutelor, pe care o consacră art. 2 din codul civil și art. 300 din codul austriac (396 C. Calimah).

Chestiunea este, cu toate acestea, controversată, și unii, între care și Curtea din Iași (*Dreptul* din 1908, No. 23, cu observ. noastră în sens contrar), decid că art. 2 menționat nu se aplică succesiunilor imobiliare, și că succesiunea străinilor ar urma a se regula în legea română, ca și în codul italian (art. 8 disp. preliminară), atât în privința imobilelor cât și a mobilelor, după statutul său personal, pentru că nu este vorba, în speță, de un imobil determinat, ci de o universalitate de bunuri (*universitas juris*), care, fiind o ficțiune juridică, nu are o situație fixă.

Așa este și așa ar trebui să fie; însă art. 2 din codul civil este conceput în termeni generali și nu distinge; iar pe de altă parte, trebuie să ținem seama de împrejurarea că codul francez, pe care legiuitorul nostru l-a avut în vedere, este redactat la o epocă când teoria statutelor era în floare, și când omul era redus la rolul umilit de accesoriu al pământului pe care locuia. De aceea, Loy-sel zicea în Institutele sale cutumiere că: „*Toutes coutumes sont réelles*”.

63 — Capacitatea de a moșteni. — Dar dacă succesiunea imobiliară se regulează după legea situației imobilelor, capacitatea sau incapacitatea de a moșteni, privind pe cel chemat la succesiune, atârnă de legea personală a moștenitorului, care va fi consultată spre a se vedea dacă el are sau nu capacitatea de a moșteni, dacă este copil legitim, legitimat, natural, adoptat, etc. ⁷⁾. Aceiaș soluție este admisă și în Austria. Vezi Laurent, *Drot civil international*, II, 127, p. 240. Cpr. Unger, *System des österreichischen allgemeinen Privatrechts*, I, § 23, pag. 163 urm.

64 — Succesiunea mobilă. — Art. 2 din codul civil aplicând statutul real numai imobilelor, de aici rezultă că, în privința transmiterii bunurilor mobiliare prin succesiune abintestat, se va aplica legea personală a defunctului: „*Mobilia sequuntur personam; ossibus personae inhaerent*”. Este adevărat că această soluție dă loc la mai multe anomalii, însă ea se impune, cu toate acestea, în dreptul nostru ⁸⁾.

Pentru a curma orice discuții, am dispus anume, prin Ante-proiectul de revizuire ce

6) Vezi Heffter, *op. cit.*, § 112; Bonfils, *op. cit.*, 696 urm., p. 477 urm.; Despagnet, *Droit international public*, 247, p. 343 (ed. a 4-a), etc.

7) Vezi tom. I al Coment. noastre, pag. 131, 132, ed. a 2-a;
8) Trib. Romani, *Dreptul* din 1911, No. 24; Cas. I, Bult. 1912, p. 215 și *Dreptul* din 1912, No. 40 (cu observ. noastră); C. Craiova, *Dreptul* din 1912, No. 40 (decizie casată pentru alt motiv). Vezi și tom. I al Coment. noastre, p. 135, text și nota 2. tom. III, partea II, p. 220; tom. IV, partea I-a, pag. 668, etc.

am elaborat pentru România întregită (art. 14 din titlul preliminar), că succesiunea, atât mobilă, cât și imobiliară, atârână de statutul personal al defunctului, după cum dispun mai multe legiuri străine, între altele, art. 8 din codul italian (disp. preliminare).

65 — Statutul personal. — Legile personale sunt acele care au persoanele de obiect în mod principal, și care nu se ocupă de bunuri decât în mod accesoriu.

Astfel, fac parte din statutul personal: legile relative la starea civilă, la căsătorie, despărțenie, filiațiune, la puterea maritală și părintească, la uzufructul legal și la înstrăinarea fondului dotal (chestiune controversată); la majoritate și minoritate; la interdicție, adopțiune și, în fine, la toate legile care privesc capacitatea persoanelor.

Aceste legi, care constituiesc statutul personal, își produc efectul lor afară de teritoriul României și urmăresc pe Români oriunde s'ar afla: „*Personam sequuntur sicut umbra, sicut cicatrix in corpore*“. Românul este, în adevăr, același, ori unde s'ar afla, și nu poate să-și schimbe condiția de câte ori face o călătorie în străinătate. (Cpr. Heffter, *Das europäische Völkerrecht der Gegenwart*, § 38, *ab initio*).

66 — Naționalitatea persoanelor. — Din cele mai sus expuse rezultă că statutul persoanelor atârână de naționalitatea persoanelor (C. Craiova, *Dreptul* din 1908, No. 59, p. 486), iar nu de domiciliul lor, așa cum era în vechiul drept francez și cum este și astăzi Engllera în America, și în alte țări.

67 — Statutul domiciliului, Heimathlosat⁹⁾. — Statutul domiciliului nu va fi aplicat decât acelor străini lipsiți de orice naționalitate, după cum erau la noi Evreii altădată (*Heimathlosi*), pentru că era cu neputință să nu li se aplice nicio lege. Evreii, chiar născuți și crescuți în țară, erau deci străini, cât timp nu dobândise împământinirea, și ca atare, puteau fi expulsați (Cas. Bult. Secții-Unite, 1907, pag. 1040 și *Dreptul* din 1907, No. 45. Mai vezi Cas. II, 286/902 în *Curierul Judiciar* 52/902, pag. 425 cu *Nota Junius* (N. Mandrea) și *Curierul Judiciar* din 1903, No. 39, în care s'a publicat articolul: Despre condiția israiliților pământeni, de *Junius*).

68 — Cazul când Românul s'ar găsi într-o țară care nu admite statutul personal. —

Este bine înțeles că Românul nu va fi urmărit de statutul său personal, decât în țările care admit principiile Codului nostru. Cât pentru țările care nu admit statutul personal și unde străinii sunt, în privința capacității lor, supuși aceluiași legi la care sunt supuși și pământeni, după cum par a fi: Austria, Ungaria, Rusia, Olanda, etc., unde, cu toate acestea, chestiunea este controversată¹⁰⁾, se decide, în genere, că legea noastră nu va avea nicio putere și că, în aceste țări, Românul va fi supus, în privința capacității sale, legilor țării în care se găsește.

Astfel, majoritatea fiind fixată în Austria la 24 ani, Românul care s'ar afla în această țară, nu va fi major la 21 ani, conform legii române, ci la 24 ani, conform art. 21 din codul austriac.

69 — Pierderea calității de Român. — Românul va fi urmărit în străinătate de statutul său personal, până la pierderea naționalității sale. Indată ce el și-a pierdut, de bună credință, naționalitatea, el nu va mai fi urmărit, în privința capacității sale, de legea română, ci de aceea a țării a cărei naționalitate a fost primită de el.

Cât pentru Românul care și-ar fi pierdut naționalitatea, fără a dobândi alta, el fiind străin pretutindeni, nu se va putea bucura de legea personală, care este un efect și o consecință a naționalității, ci va fi supus legilor țării în care își are domiciliul sau reședința sa. (Cpr. art. 29 al legii de introducere a Codului civil german *Einführungsgesetz zum bürgerlichen Gesetzbuche*).

70 — Statutul străinilor aflători în România. — După cum Românii aflători în străinătate continuă a fi supuși, în privința capacității lor, legilor române, tot astfel și străinii aflători în România, vor fi supuși legii lor naționale, aceasta fiind o reciprocitate logică întemeiată pe dreptul internațional. Chestiunea este însă controversată.

71 — Cazul când legea străină este contrară ordinei publice din România. — Se înțelege însă că legea străină nu se va mai aplica în România, de câteori această lege ar consacra o stare de lucruri care ar compromite ordinea publică internațională din țara noastră, precum ar fi: poligamia, constrângerea corporală, etc. (Cpr. C. Craiova, *Dreptul* din 1911, No. 69, pag. 549). Art. 30 din legea de introducere a codului german (*Einführungsgesetz*), este expres în această privință.

9) Starea de Heimathlos, adică aceea a unui individ lipsit de orice naționalitate, este, în adevăr, admisă în dreptul internațional privat. C. Aix, *J. Clunet*, 1921, pag. 931 și *Pand. rom.* 1922, III, pag. 130 (cu observ. noastră).

10) Vezi, în privința Austriei și a Rusiei, tom. I al Coment. noastre, pag. 146, nota 1 și pag. 147, nota 1.

72 — Aplicarea legilor străine de judecătoria români. — Chestie de fapt. — Din cele mai sus expuse rezultă că judecătoria români vor fi uneori chemați a aplica legile străine. Ei neputând însă cunoaște toate legile din lume, acel care invoacă o asemenea lege trebuie s'o dovedească, fie că este codificată sau necodificată ¹¹⁾; căci altfel judecătoria români n'ar fi ținută s'o aplice.

Aplicarea legii străine este deci o chestie de fapt, lăsată la suverana apreciere a instanțelor de fond. Prin urmare, Curtea de Casație n'are nici un control în această privință, nici chiar atunci când judecătoria fondului s'ar fi înșălat asupra legii străine. Pentru ca, călcarea a unei legi străine să poată da loc la casare, trebuie să atragă după ea violarea unei legi române ¹²⁾.

73 — Statutul formelor (art. 2 § ultim). — Formele externe (sau cele *pe din afară*, după cum le numește art. 5, nota 3 din codul Calimach), sunt supuse regulii de drept internațional consacrată în mai toate legislațiile: *Locus regit actum*. Cpr. art. 11 L. de introd. a codului german.

De aceea, Savigny zice că această regulă este recunoscută de autorii diferitelor timpuri și popoare (*System des heutigen römischen Rechts*, VIII, § 381, pag. 351).

Această regulă, care a fost eliminată din proiectul codului civil francez, ca inutilă, formulată încă din timpul lui Bartolus și Dumoulin (Molineus), figurează pentru prima oară într-o decizie a parlamentului din Paris dela 15 Ianuar 1721.

Forma instrumentară a actelor constituie deci un statut real, în acest sens că se aplică și străinilor. De aceea, ar fi fost poate mai exact de a se zice: *Locus regit instrumentum*.

Astfel, dacă nu găsesc în Austria, în Rusia, în Ungaria, în Bulgaria, etc. și voesc a'mi face acolo testamentul autentic, va trebui să-l autentic la notar.

Tot astfel, dacă voesc să mă căsătoresc într-o țară, în care căsătoria este un contract religios, de exemplu: în Rusia, în Grecia, în Bulgaria, în Serbia, etc., va trebui să mă căsătoresc înaintea ministrului cultului respectiv, sau la agenții diplomatice ori consulari români (art. 23 L. din 13 Februar 1894).

Străinii a căror lege admite numai căsătoria religioasă, nu se vor putea însă căsători la noi înaintea preotului, ci înaintea ofițerului stărei civile, conform legii române, pentru că intervenția acestui funcționar este un principiu de drept public; deci, o lege reală, aplicabilă tuturor acelor ce se găsesc pe teritoriul nostru. În acest sens, regula „*locus regit actum*” este obligatorie pentru străini, iar nu facultativă. Chestiunea este însă controversată (Vezi tom. I al. Coment. noastre, pag. 201, nota 3).

74 — Aplicarea regulii de mai sus tuturor actelor în genere. — Regula „*locus regit actum*” se aplică, în privința formelor instrumentare, tuturor actelor în genere, atât celor autentice, cât și celor sub semnătură privată. Vezi tom. I al. Coment. noastre, pag. 169, nota 1. Chestiunea validității unei copii a actului autentic instrumentat în străinătate, se va judeca tot după legea străină. (Cas. I, *Jurisprudența Română* 1914, speța 270, p. 262).

75 — Actul, făcut conform formelor edictate de legea unde a fost instrumentat, nu va mai fi valid în România, atunci când Românul s'a dus anume în străinătate pentru a întrebuința alte forme decât cele prescrise de legea sa națională, fiind de principiu că tot ce se face în fraudă legii este nul. „*Fraus omnia corrumpit*”. Chestiunea este însă controversată. Vezi tom. I, al. Coment. noastre p. 172, text și nota 3.

76 — Formele de procedură și de executare. — Formele de procedură se determină de legea țarei în care se judecă procesul, iar formele de executare de aceea în care se execută hotărârea.

77 — Mijloacele de probă. — Incât privește mijloacele de probă a unui act juridic în care intervine voința părților, ele sunt cârmuite tot de legea în care actul juridic a luat naștere, după cum decide anume art. 10 § 2 din codul italian. Chestiunea este însă controversată. Vezi tom. I al. Coment. noastre, p. 177, text și nota 1; tom. IV, partea I-a, pag. 288, text și nota 1; tom. VII, pag. 242, nota 5, etc.

78 — Proba testimonială. — Din cele mai sus expuse rezultă că proba testimonială este admisibilă în România, pentru dovedirea unei convenții a cărei valoare întrece suma de 150 lei, dacă aceeași convenție a fost încheiată între un Român și un străin, sau chiar între doi Români, într-o țară în care proba testimonială este admisă fără nicio restricție, precum, de exemplu: în Englitera, în Austria, în Ungaria, în Rusia, etc. Proibiția probei testi-

11) Cpr. Cas. Turin, Sirey, 1907. 4. 15 și *Dreptul* din 1910, No. 51, pag. 412. Incât privește mijloacele de dovedire ale unei legi streine, vezi tom. I al. Coment. noastre, pag. 154 urm.

12) Cas. I, Bult. 1913, pag. 523 și *Dreptul* din 1913, No. 65; Cas. fr. *Dreptul* din 1912, No. 49, pag. 328; Trib. Iași, *Tribuna Juridică* din 1921, No. 21—23, pag. 53 (cu observ. noastră). Vezi tom. I al. Coment. noastre, pag. 154, nota 1; tom. IV, partea II, pag. 171, nota 2; tom. VII, pag. 102 urm., etc.

moniale nu interesează deci ordinea publică¹³⁾.

De aceea se și decide, în genere, deși chestiunea este controversată, că părțile pot, prin convenția lor, să admită proba testimonială într-o cauză în care această dovadă nu este admisă de lege¹⁴⁾.

79 — Dreptul austriac. — Curtea de Casație din Viena a decis însă, că art. 1341 din codul civil fr. (1191 C. civ. rom.), după care nu se poate niciodată primi dovada testimonială în contra sau peste ceea ce cuprinde actul, constituie o regulă de procedură care nu poate fi invocată în Austria, contrar procedurii civile austriace. Debitorul urmărit în Austria pentru plata unui împrumut contractat în Franța, poate deci să invoace, conform legii austriace, excepția *non numeratae pecuniae*. (Cas. austr. Sirey, 1912, 4. 28 și *Dreptul* din 1913, No 9, pag. 72).

80 — Aplicarea regulii locus regit actum la diferite materii. — După ce legiuitorul pune principiul că actul juridic este cârmuit, în privința formelor instrumentare, de legea țării în care este făcut, el aplică apoi această regulă la actele stărei civile (art. 34), la căsătorie (art. 152), la testamente (art. 885) și la ipoteci (art. 1773, 1789 C. civil), etc.

81 — Aplicarea acestei reguli la actele solemne. — Chestiunea de a se ști dacă regula „locus regit actum” este sau nu aplicabilă la celelalte acte solemne, precum: donațiunile, convențiunile matrimoniale, etc., este foarte controversată. Vezi tom. I al Coment. noastre, p. 221 urm.

NEDEROGAREA PRIN CONVENȚII SAU DISPOZIȚII PARTICULARE LA LEGILE CARE INTERESEAZĂ ORDINEA PUBLICĂ ȘI BUNELE MORAVURI (Art. 5).

82 — Ordinea publică. — Ordinea publică fiind organizarea societății, legile de ordine publică sunt acele care privesc în mod direct sau indirect această organizare, adică: care privesc, în mod principal, interesul social.

Nu numai legile de drept public, dar și cele de drept privat aparțin ordinii publice, de câte ori sunt motivate prin considerații

de interes general. Astfel sunt, de exemplu, legile care determină starea și capacitatea persoanelor, care organizează proprietatea fonciară, care impun părților oarecare măsuri în interesul terților, precum este transcrierea, etc.

Ordinea publică nu este însă ceva static și nestrămutat, ci variază dela o epocă la alta, și după diferitele țări care o reglementează așa cum înțeleg. Cu alte cuvinte, ordinea publică nu este absolută, ci relativă, căci multe dispoziții care, la noi, se consideră ca fiind contrare ordinii publice de pildă: substituțiile fideicomisare, sunt valide în alte țări. Pascal a avut deci dreptate să zică: „*Vérité en deça des Pyrénées, erreur au delà*”.

Ordinea publică este pusă pe aceiaș treaptă cu bunele moravuri (art. 5, 968, 1008 C. civil).

83 — Bunele moravuri. — Prin „moravuri” sau „năravuri”, cum se zicea altă dată, trebuie să înțelegem obiceiurile naturale sau dobândite în urmă, în cât privește purtările ce trebuie să avem în societate.

„*Per buon costume s'intende l'abitudine al bene*”, zice Pacifici-Mazzoni (*Istituzioni di diritto civile italiano*, II, 163, p. 494, ed. a 4-a). Cpr. T. Huc, I, 186).

Tot ce este contrar obiceiurilor bune este contrar bunelor moravuri: „*Quae facta laedunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, contra bonos mores fiunt*”, zicea Papinian (legea 15, Dig. *De conditionibus institutionum*, 28, 7).

Ordinea publică cuprinde, deci, în sine, și bunele moravuri. De aceea, codul german nu vorbește de ordine publică, ci numai de bunele moravuri zicând că actul juridic care atinge bunele moravuri este nul, *ist nichtig* art. 138 § 1).

84 — Nederogare dela legile de ordine publică. — Părțile nu pot, prin convențiile sau *dispozițiile lor*, care constituiesc acte de voință unilaterală (cuvântul *dispoziție* lipsește în textul fr. și este adaos de legiuitorul nostru), să deroage dela legile care interesează ordinea publică și bunele moravuri (art. 5), asemenea derogare fiind izbită de nulitate, nulitatea fiind în speță virtuală. Vezi și art. 966, 968 C. civil. Vezi infră, No. 89 și urm. „*Privatorum conventio juri publico non derogat*” (legea 45 § 1, Dig., *De div. regulis juris antiqui*, 50, 17). O altă lege din Digeste, zice, de asemenea: „*Jus publicum pactis privatorum mutari non potest*” (legea 38, Dig., *De pactis*, 2, 14). Mai vezi legea 6, Cod, *De pactis*, 2, 3.

13) Cpr. Trib. Muscel, *Jurisprudența Generală*, 1924, speța 422, pag. 213 (cu observ. noastră); C. Alger, *Curierul Judiciar* din 1913, No. 61, p. 683. Vezi tom. I al Coment. noastre, pag. 179 nota 2 și tom. VII, pag. 242, nota 5. — *Contra*: Mittermaier, *Archiv für civilistische Praxis*, tom. XIII, p. 315 urm., care, în privința probei testimoniale, aplică legea țării unde se judecă procesul, sub cuvânt că probele având de scop convingerea judecătorului, el nu-și poate forma convingerea sa, decât din elementele autorizate de legea țării sale. Această părere a ilustrului jurisconsult a rămas însă izolată.

14) Justiția de pace din Alban, *Curierul Judiciar* din 1914, No. 8, p. 63. Vezi tom. I al Coment. noastre, pag. 235, text și nota 2, și tom. VII, p. 268, text și nota 1—3.

85 — Exemplu de legi dela care părțile nu pot deroga. — Iată acum câteva exemple de legile dela care părțile nu pot deroga. Acestea sunt, între altele: legile politice, constituționale, administrative și penale; legile de impozit; cele privitoare la actele stărei civile, la capacitatea sau incapacitatea personelor (minoritate, majoritate, tutelă, interdicție, puterea maritală și părintească, etc.); legile privitoare la succesiuni, la organizarea familiei, la condiția străinilor; cele privitoare la organizarea publicității înființată în interesul terților (cpr. trib. Caliacra, *Dreptul* din 1915, No. 37 și *Curierul Judiciar* din acelaș an, No. 40); legile care, în momentele de criză, statornicesc cursul forțat al biletelor de bancă (vezi *Curierul Judiciar* din 1923, No. 30, p. 479 și *Pand. rom.* 1922, III, p. 146, ambele hotărâri cu observ. noastră); legile privitoare la libertatea comerțului și a industriei; acele care opresc contractul pignorativ, nu numai în materie de amanet și de anticreză (art. 1689, 1701 C. civil, 488 C. com.), dar și în materii de ipotecă, unde el este tot atât de periculos (cpr. trib. Nevers, *Justiția* dela Iași, 1915, No. 2, p. 44 și tom. X al Coment. noastre, p. 263 și urm. Cpr. art. 604 cod. Calimach, inexistent în cod. austriac); legile care determină capacitatea de a dispune între soți (art. 936 urm.), care determină partea disponibilă și rezerva (art. 841 și urm.); legile privitoare la libertatea individuală și la libertatea de conștiință (art. 22 Constit.); acele care opresc poligamia, robia, pactele succesoriale (art. 708, 965 § 2, 1226 C. civil), substituțiile fideicomisare (art. 803), cercetarea paternității (art. 307); legile relative la organizarea judecătorească (ordinea jurisdicțiunilor, competența *ratione materiae*, nu însă și acea *ratione personae*, acțiunea disciplinară), etc.; legile sau decretelor privitoare la amnistie și la prescripție în materie penală; legea din 1908 asupra trusturilor arendășești (cpr. C. Iași, *Dreptul* din 1909, No. 44, p. 346); legile care opresc fraudele în materie electorală, jocurile la noroc și loteriile (trib. superior a celor Două Punți, *Zweibrüche*, Sirey, 1904, 4, 5); acele care opresc pe magistrați, avocați sau apărători de a cumpăra drepturi litigioase (art. 1309 C. civil); legea din 1909 pentru arendarea moșiilor Statului, Casei școalelor și Bisericeii, județelor, comunelor și a așezămintelor de binefacere și de cultură națională, la asociațiunile țărănești (Cas. I, Bult. 1913, p. 2245 și *Curierul Judiciar* din 1914, No. 35); legile agrare din Regat, Bucovina, Basarabia, etc.

S'a mai decis că și legea din 21 Decem-

brie 1916, care prevede modul cum se pot face plățile de către debitori, are caracterul unei legi de ordine publică (Trib. Ilfov, *Dreptul* din 1920, No. 14).

Știm, de asemenea, că părintele nu poate renunța la puterea părintească (C. Paris, *J. Clunet*, 1913, pag. 1266), la administrația legală și, după unii, nici chiar la uzufructul legal.

El nu poate să renunțe la dreptul de a dirigi educațiunea morală, intelectuală și religioasă a copiilor săi.

Printre legile de origină publică vom mai semnală, în fine, art. 6 din legea dela 23 Decembrie 1916, prin care se acordă un moratoriu general¹⁵⁾ în județele din Muntenia, Oltenia și Dobrogea, ocupate de inamic, care dispune că: „toate urmăriile și înstrăinările silite de avere mobilă și imobilă, făcute în teritoriile ocupate în contra dispozițiilor acestei legi și a decretului din 12 Noembrie acelaș an, oricare ar fi cauza lor, sunt nule de drept, „nulitatea fiind de ordine publică“ (Vezi Cas. II, *Dreptul* din 1920, No. 26, p. 304). Mai vezi Cas. I, 22 Decembrie 1912, *Dreptul* din 1920, No. 22, pag. 259. Vezi și *supra*, No. 54.

86 — Legile dela care părțile pot deroga. — Din cele mai sus expuse rezultă în mod implicit că părțile pot să renunțe la legile care nu interesează ordinea publică și care au fost înființate numai în interesul lor privat. „*Regula est juris antiqui omnes licentiam habere his, quae pro se introducta sunt, renuntiare*“ (L. 29, Cod, *De pactis*, 2, 3).

Astfel, ele pot renunța la dreptul de apel și de recurs în casație, și aceasta chiar în materie de divorț, deși în această din urmă privință, chestiunea este controversată.

Se înțelege însă că, pentru ca renunțarea lor să fie validă, se cere ca ele să fie capabile. În orice caz, renunțările nu se presupun. Ele pot însă fi atât exprese cât și tacite.

Nu se poate însă renunța la beneficiul primului grad de jurisdicție, spre a fi judecat de a dreptul de Curte, pentru că o instanță de apel nu se poate pronunța fără a comite un exces de putere, asupra unei afaceri care n'a fost judecată de prima instanță.

Părțile ar putea însă să convie că o contestație de competența unui tribunal să fie judecată de un alt tribunal de acelaș grad. Aceasta se numește a proroga jurisdicția.

15) Moratoriul acordat falșilor de tribunalul comercial (art. 834 urm. C. com.) nu interesează însă ordinea publică. C. Gand, *Pand. rom.* 1922, III, pag. 128 urm. (cu observ. noastră).

Vezi tom. I al Coment. noastre, pag. 235, *ad notam*.

Soții pot, de asemenea, prin contractul de căsătorie, să renunțe la inalienabilitatea fondului dotal, pentru că această inalienabilitate nu mai este astăzi de ordine publică, după cum era la Romani (art. 1252 C. civil).

Femea n'ar putea însă să renunțe nici în favoarea bărbatului, nici în favoarea unui terțiu, la ipoteca ei legală, sau la inscripția luată asupra imobilelor bărbatului, pentru asigurarea dotei sale alienabile (art. 1281, 1260 C. civil).

Dar dacă femeia nu poate, în principiu, să renunțe la ipoteca ei legală, ea poate să cedeze rangul ei ipotekar, în folosul unui terțiu și în cazurile prevăzute de art. 1253 C. civil, în care legea permite înstrăinarea fondului dotal (Cpr. C. Craiova, *Dreptul* din 1911, No. 62, pag. 491, cu observ. noastră).

87 — Teoria nulității. — Deși legea nu arată care este soarta convențiilor și dispozițiilor derogatorii dela legile ce interesează ordinea publică și bunele moravuri, totuși nu mai încapă îndoială că ele sunt nule, și nulitatea rezultă în speță, din art. 966 și 968 C. civil, după care actele juridice, întemeiate pe o cauză contrară ordinei publice sau bunelor moravuri, nu produc nici un efect adică sunt *inexistente*.

88 — Actele inexistente și anulabile. — Întâlnim, deci, aci teoria actelor inexistente și anulabile, datorită lui Zachariae, ilustrul profesor dela Heidelberg (ed. Massé-Vergé, I, § 35, pag. 45). Această teorie, asupra căreia vom avea a reveni mai târziu, la titlul căsătoriei, nu este pur teoretică, ci are o mare însemnătate practică. Vezi asupra actelor inexistente, Trib. Fontainebleau, *Jurisprudența Generală*, 1924, speța 1180, pag. 642 (cu observ. noastră).

Neobservarea dispozițiilor legii are, deci, de sancțiune nulitatea actului juridic.

89 — Nulități exprese, nulități virtuale. — Uneori, nulitatea este *expresă*, adică: anume prevăzută de lege, de exemplu, în cazurile art. 448, 803, 822, 823, 886, 966, 1089 § 2, 1168, 1228, 1308, 1309 ¹⁶⁾, 1339, 1689, 1701, 1714, 1715, 1716, etc. C. civil. Mai vezi art. 69, 76, 410, 501, 512, etc. Pr. civ., art. 488, 724, etc. C. com.; art. 40 L. pentru organizarea și unificarea corpului de avocați din 21 Februarie 1923, etc.

Alteori, nulitatea nu este anume prevăzută de lege, ci rezultă din spiritul ei. În asemenea cazuri, nulitatea este *virtuală* sau *tacită*.

90 — Cazurile când nu există nulități virtuale. — În privința actelor de procedură (art. 735 § 3 Pr. civ.) și în materie de căsătorie, nulitățile nu pot fi virtuale, ci numai exprese. Aici se aplică deci principiul: „*Pas de nulité sans texte*“. Chestiunea este însă controversată ¹⁷⁾.

91 — Impedichările care rezultă din divorț. — Impedichările la căsătorie care rezultă din divorț, fiind pur prohibitive, iar nu dirinante, nu pot da loc la anularea căsătoriei contractată în disprețul legii; de unde rezultă că o căsătorie contractată, în disprețul art. 277, între doi soți despărțiți, nu poate fi anulată pentru acest motiv ¹⁸⁾. (Vezi *infra*, No. 92).

92 — Legile prohibitive. — Legile prohibitive, de care am vorbit la No. 27, au mai toate nulitatea ca sancțiune, afară de cazul când ele nu au de scop un interes general. Astfel, toate impedichările la căsătorie care rezultă din adopțiune, din divorț, etc., sunt pur prohibitive și nu pot da loc la o acțiune în anulare. Vezi *supra*, No. 91.

Convențiunile ce soții ar fi făcut în disprețul art. 1225 și 1226 vor fi însă nule, cu toate că aceste texte nu prevăd anume nulitatea.

Din cele mai sus expuse rezultă că formula prohibitivă aduce, în regulă generală, nulitatea actului făcut în disprețul legii, decâteori prohibiția implică un interes obștesc.

Codul civil cuprinde mai multe dispoziții prohibitive, a căror călcare aduce, ca consecință, nulitatea actului oprit de lege. Astfel sunt, de exemplu, art. 4, 113, 197, 199, 207, 310, 311, 407, 408 ¹⁹⁾, 413, 702, 795, 806, 807, 857, 938, 965, 1179, 1226, 1230, 1650, 1706, 1771, 1833, 1838, 1840, etc. C. civil.

93 — Legile imperative. — Până acum am vorbit numai de legile prohibitive. Ce trebuie să deducem în privința legilor imperative? Uneori actul va fi declarat nul, iar alteori el va fi declarat valid, după cum se va decide că a fost voința legiuitorului. Decâteori legea tace asupra nulității, judecătorul trebuie deci să facă distincția pe care ar fi trebuit s'o fi făcut ea însăși, cercetând dacă a înțeles sau sau nu să creeze o nulitate virtuală.

17) Vezi în sensul de mai sus, Thiry, III, 95; Zahariae, *Handbuch des fr. Civilrechts*, III, § 428, p. 31 (ed. Crome) și § 458, p. 32 (ed. Anschütz); Bianchi, *Corso di codice civile italiano*, V, partea I-a, p. 141; C. Paris, Sirey, 97. 2. 102; D. P. 97. 2. 439. Vezi tom. I al Coment. noastre, pag. 635, nota 2.

18) Vezi Tom. I al Coment. noastre, pag. 541, text și nota 4: tom. II, pg. 170, nota 1, ed. 2-a; Zachariae, *Handbuch des fr. Civilrechts*, III, § 438, p. 65, nota 3 (ed. Crome), etc. — *Contră*: Trib. Covurlui. *Dreptul* din 1913, No. 71 (cu observ. noastră critică); Planiol, I, 996; Windscheid, *Zur Lehre des Code Napoleon, von der Ungültigkeit der Rechtsgeschäfte*, p. 9 urm.

19) Cpr. Trib. Mehedinți, *Dreptul* din 1920, No. 39, p. 466.

16) Cpr. Cas. I, *Dreptul* din 1914, No. 39, pag. 308.

Astfel, când art. 813 din codul civil prevede că *toate* donațiunile (bine înțeles imobiliare, căci mobilele pot pot fi dăruite dela mână la mână, dar manual), se fac prin act autentic, nu mai rămâne îndoială că ele vor fi nule în sens de *inexistente*, dacă nu s'au îndeplinit formele legale.

Donațiunea este deci, în dreptul nostru actual, un act solemn, ca și convențiile matrimoniale (art. 1228), ca și ipoteca (art. 1772).

Codul rusesc (art. 987) prevede și el că donațiunile de imobile se fac prin act notarial, iar art. 943 din codul austriac (1269 C. Calimach) se mulțumește cu un act scris, chiar sub semnătură privată.

Donațiunea nu este, de asemenea, un act solemn în Serbia (cpr. Trib. Dolj, *Dreptul* din 1901, No. 25), în Anglia, unde nu se cere, de asemenea, un act scris decât în privința imobilelor, etc. Vezi tom. IV, partea 1-a, al Coment. noastre, nota 2 dela pag. 210—211.

94 — Nulitățile absolute și relative. — De câte ori legiuitorul declară un act nul, acest act nu este nici odată nul de drept, nulitatea trebuind în totdeauna să fie pronunțată de justiție, care, în caz de inexistența actului, va constata această inexistență. Acesta este sensul adagiului cunoscut: *Nullités de plein droit n'ont lieu*.

Nulitatea trebuind deci, în orice caz, să fie admisă sau constatată de justiție, chestiunea este de a se determina persoanele care pot cere anularea unui act juridic. Dacă nulitatea a fost statornicită într'un interes public, societatea fiind direct interesată la anularea actului, nulitatea poate fi propusă de toți acei interesați și, uneori, chiar de ministerul public, de exemplu: în cazul nulității a unei a doua căsătorii, contractată înaintea desfacerii celei d'întâi (bigamie, art. 160, 172 și urm.²⁰⁾ În asemenea caz, nulitatea se zice *absolută*. Dacă, din contră, nulitatea este stabilită numai în interesul unei persoane anume determinate, ea nu poate fi propusă decât de persoanele limitativ determinate de lege, precum este, de exemplu, în cazurile art. 207, 952 C. civil, etc. În asemenea cazuri nulitatea este *relativă*.

D. ALEXANDRESCO

Iași.

20) Mai sunt și alte cazuri în care ministerul public are dreptul de acțiune. Vezi art. 2 legea din 12 Aprilie 1908 (trusuri arendășești), art. 18 legea din 18 Martie 1912 (bunuri de uână moartă), etc.

A apărut în Editura «Curierul Judiciar», *Deuxième Assemblée de la Société des Nations* de d-l Demetru Negulescu, Profesor la Universitatea din București.

Inaugurarea noului local al Institutului Medico-legal

Duminică dimineața s'a inaugurat noul local al Institutului Medico-legal, în prezența d-lor miniștri dr. C. Angheliescu și G. Mărzescu și a unei numeroase asistențe compuse din distinși medici, înalți magistrați, avocați și studenți

După o muncă perzistentă de 32 ani d-l dr. Mina Minovici, profesor de medicină legală la Universitatea din București și directorul acestui institut, a reușit să desăvârșească opera, creind și înzestrând cu toate cele necesare acest institut medico-legal, care este azi cel mai frumos nu numai din orientul, dar și occidentul Europei.

D-l dr. Mina Minovici într-o cuvântare foarte documentată a făcut istoricul Institutului, arătând că toți streinii cari l-au vizitat au făcut aprecieri foarte măgulitoare pentru funcționarea acestui așezământ.

D-l dr. C. Angheliescu, ministrul Instrucțiunii Publice aduce mulțumiri d-lui dr. Mina Minovici și ca un omagiu adus operei realizate de d sa, propune ca Institutul Medico-legal să poarte numele de «Dr. Mina Minovici».

D-l G. Mărzescu, ministrul Justiției arată importanța acestui Institut în domeniul justiției represive și felicită pe d-l dr. Mina Minovici pentru munca depusă și rezultatele fecunde la cari a ajuns.

Mai vorbește în numele Universității d-l Pangrati, rector, în numele Facultății de medicină d-l dr. Babeș, decan, în numele Primăriei Capitalei d-l Berceanu, prim ajutor de primar, în numele Cercului de studii penale, d. prof. Iulian Teodorescu, în numele studenției medicinale d-nii Manolescu și Tovar, toți aducând omagiul lor de recunoștință fondatorului acestui Institut, care constituie o fală nu numai pentru București, dar și pentru România întreagă.

D.

INALTA CURTE DE CAS. și JUSTIȚIE, S. II

Audiența din 3 Martie 1924

Președinția d-lui C. G. RĂTESCU, Consilier

Recurent: Preot N. Tătărașanu

Decizia penală No. 700

Insulte. — Insulte aduse unui corp constituit. — Dacă se pedepsește sau nu. — Dacă e necesar ca persoana insultată să fie față. — Dacă și când cuvântul «bolșevic» adresat unei persoane, poate constitui o injurie. — Art. 299, 300 și 396 cod. penal.

Faptul de a adresa injurii unui corp constituit, constituie delictul de insulte, deoarece, în acest caz, injuria sau expresiunile ocărătoare se consideră făcute în persoana fiecărui membru al corpului.

Pentru existența atât a delictului prevăzut de art. 299, cât și a celui prevăzut de art. 300 cod. penal, nu se cere ca persoana injuriată să fi fost față atunci când s'au proferat cuvintele insultătoare.

Deși cuvântul «bolșevic» adresat unei persoane n'are nimic ofensător într'ânsul și reprezintă în adevăratul lui înțeles o doctrină politică și socială, totuși atunci când din împrejurările în care a fost rostit și în ideea aceluia care l-a rostit, rezultă că sensul lui a fost acel figurat de «anarhic» sau de «om cu apucături rele», el poate constitui o insultă care să intre în prevederile art. 300 și 396 din codul penal.

Curtea

Asupra recursului făcut de Preot N. Tătărașanu contra sentinței cu No. 1761/923 a Trib. Dorohoi;

În lipsa recurentului, ascultând pe d-l Procuror Al. Dem. Oprescu, în concluziuni,

Deliberând,

Asupra motivului I de casare, astfel formulat:

«Atât la prima instanță, cât și în apel, se constată că am

adresat corpului învățătoresc din comuna Mitoc, cuvântul de «bolșevic». Adresând acest cuvânt unei colectivități, nu poate să constituie delictul de insultă pentru reclamant, deoarece nu l-am adresat lor personal, câtă vreme se constată că pe pe lângă ei, corpul didactic din această comună se compune și din alți membri.

«O pretinsă calificare adresată unui corp, constituie o critică și nu o insultă. O categorie socială poate oricând face obiectul unei critici, fără ca aceasta să dea drept unui membru din acea categorie să pretindă că e insultat.

«În al doilea rând, cuvântul de bolșevic, așa cum se pretinde că l-am adresat, constituie în sine o doctrină politică și socială, care n'are nimic ofensător într'ânsa.

«Așa dar, Tribunalul, prin sentința sa, adoptând în totul cartea de judecată, prin care afirmă că injuriile adresate unui corp se consideră făcute în persoana fiecărui membru al corpului, comite un exces de putere. Excesul de putere rezultă și din faptul că Tribunalul reține ca o insultă expresia de bolșevic.

Având în vedere sentința supusă recursului, prin care recurentul preot N. Tătărașeanu a rămas condamnat la amendă, pentru faptul de insultă prevăzută și penată de art. 300, 396 cod. penal;

Având în vedere că, pentru a condamna pe recurent, Tribunalul, adoptând motivele de fapt și de drept din cartea de judecată apelată, constată, în fapt, că acesta, cu ocaziunea unui serviciu religios, a spus la adresa învățătorilor din satul Mitoc, că sunt: răi, bolșevici, comuniști și stricați;

Având în vedere că recurentul susține, prin motivul de casare de mai sus, că, Tribunalul a comis un exces de putere condamnându-l pentru faptul de insultă, de oarece cuvântul «bolșevic» fiind adresat de dânsul colectivității, iar nu personal fiecăruia din învățătorii din comuna Mitoc, nu poate constitui decât o critică, iar nu contravențiunea de insulte din art. 300, 396 c. penal, aceasta cu atât mai mult, cu cât cuvântul «bolșevic» constituie o aluziune la o doctrină politică și socială și, deci, nu are nimic ofensător prin sine însuși;

Considerând că legiuitorul român tratează materia injuriilor și expresiunilor ocărătoare în două texte din codul penal, și anume: prin art. 299 pedepsește, considerând ca delict, injuriile sau expresiunile ocărătoare când sunt referitoare la vreun nărav sau vițiu anume arătat, și când sunt comise prin mijloacele enumerate de art. 294 c. pen., sau când sunt adresate contra membrilor clerului, vreunui din Corpurile Legiuitoare, Consiliului Miniștrilor, vreunei Curți, Tribunal sau Administrațiuni locale (în care caz injuria sau expresiunea ocărătoare se consideră făcută în persoana fiecărui membru al Corpului), iar prin art. 300 pedepsește, considerând contravențiuni, orice alte injurii sau expresiuni ocărătoare, fie chiar în public rostite;

Considerând că, din termenii art. 299 c. pen., rezultă, pe dealtă parte, că legiuitorul nu a pus condițiune pentru existența acestor infracțiuni ca persoana injuriată să fi fost față, atunci când s'au proferat cuvintele insultătoare — lucru ce reese până la evidență din împrejurarea că legiuitorul pedepsește și injuriile sau expresiunile ocărătoare care sunt comise prin mijloacele enumerate în art. 294 c. pen., între cari e și presa, mijloc care exclude cu totul cerința prezenței persoanei;

Că, pe dealtă parte, prin același articol, legiuitorul a arătat că și faptul de a se adresa injurii și expresiuni ocărătoare unui corp constituit, constituie delictul de insultă, deoarece, în acest caz, injuria sau expresiunile ocărătoare se consideră făcute în persoana fiecărui membru al corpului;

Considerând, în ceea ce privește injuriile din art. 300 c. pen., că, dacă legiuitorul ar fi vroit ca ele să aibă o condițiune diferită decât aceea din art. 299 c. pen., ar

fi spus-o în mod expres, și, prin urmare, în lipsa vreunei deosebiri făcută în această privință între injuriile din art. 299 și cele din art. 300 c. pen., urmează că și injuriile simple, prevăzute din acest din urmă articol, au a fi pedepsite, după cuprinderea art. 396 cod. pen., chiar atunci când sunt adresate unei colectivități, de oarece, în asemenea caz, sunt proferate, în realitate, la adresa fiecăruia din membrii cari o compun și cari sunt, astfel, îndestul de vizați, cu toate că n'au fost denumiți în mod special;

Considerând, în speță, că prin faptul că instanța de fond a găsit că, chiar injuriile și expresiunile ocărătoare cari sunt adresate, în public, unei colectivități, urmează a fi pedepsite conform legii, prin aceasta n'a violat art. 300 c. pen. și n'a comis exces de putere;

Considerând, pe dealtă parte, în ceea ce privește susținerea recurentului că expresiunea de «bolșevic» adresată de dânsul învățătorilor din satul Mitoc n'ar constitui o insultă, de oarece n'are nimic ofensător într'ânsa; că, deși, în adevăr, acest cuvânt reprezintă în adevăratul lui înțeles o doctrină politică, și socială, totuși, atunci când, din împrejurările în cari a fost rostit și în ideea celui care l-a rostit, rezultă că sensul lui a fost acel figurat de «anarhic» sau de «om cu apucături rele», el poate constitui o insultă care să intre în cadrul art. 300, 396 c. pen.;

Considerând, în speță, că instanța de fond arată că cuvintele «bolșevici» și «comuniști» au fost adresate corpului învățătoresc, în sensul figurat de «oameni dezordonați, suspecti și răi»;

Că, prin urmare, din moment ce instanța de fond constată, în fapt, că acesta din urmă a fost sensul în care recurentul a întrebuințat cuvântul «bolșevic» față de reclamant, ea a fost îndreptățită să condamne pe recurent după cuprinderea art. 300, 396 c. pen., și n'a comis exces de putere; deci, nici din acest punct de vedere, deși este exact, în principiu, că faptul de a atribui cuiva o anumită opinie politică, nu constituie o insultă;

Considerând că, de altmătre, chiar dacă cuvântul «bolșevic», proferat de recurent la adresa corpului învățătoresc din Mitoc, n'ar constitui o insultă, încă condamnarea dată de instanța de fond nuniului inculpat în baza art. 300, 396 cod. pen., se menține prin aceea că este constatat prin sentința supusă recursului, că dânsul a mai adresat reclamantilor și cuvintele «stricați» și «răi», cari, prin însăși natura lor, constituiesc o injurie și au a fi pedepsite ca atare;

Că, dar, motivul I de casare se găsește neîntemeiat și urmează a se respinge.

Asupra motivului II de casare, astfel formulat:

«Tribunalul comite un exces de putere și din faptul că omite a se pronunța asupra apărării mele din instanță, că insultele nu sunt dovedite și că depunerile martorilor, de care s'a servit reclamantul, sunt desmințite de toți ceilalți martori ascultați».

Având în vedere că, din sentința supusă recursului, se constată că, pentru a stabili culpabilitatea recurentului, Tribunalul arată că a avut în vedere instrucțiunea urmată în cauză la prima instanță și înaintea lui, și implicit depunerile martorilor ascultați;

Considerând că instanța de fond este suverană să aprecieze, în fapt, probele din cari rezultă culpabilitatea unui inculpat; că, de asemenea, este suverană să interpreteze și să aprecieze depunerile martorilor ascultați și hotărîrea ce o pronunță scapă, din acest punct de vedere, controlului Curții de Casație;

Că, prin urmare, din moment ce, în speță, instanța de fond constată că din depunerile martorilor și celelalte elemente ale cauzei, rezultă că recurentul a adresat

reclamanților cuvintele injurioase mai sus arătate, — aceasta fiind constatări de fapt, sunt suverane și scapă controlului acestei înalte Curți;

Că, astfel fiind și, întrucât și motivul II de casare se găsește nefondat, recursul de față urmează a se respinge ca atare.

Pentru aceste motive, Curtea, respinge recursul, etc.

NOTA. — Deciziunea de mai sus rezolvă următoarele chestiuni în materie de insulte:

1) Sunt pedepsite în codul nostru penal insultele simple adresate unui corp constituit?

2) Pentru existența infracțiunii de insulte trebuie ca cuvintele injurioase să fie rostite în prezența celui insultat?

3) Cuvântul „*bolșevic*“ poate constitui o insultă și în ce caz?

Simpla enunțare a acestor chestiuni indică credem îndeajuns importanța deciziunii ce adnotăm, cu atât mai mult cu cât ne aflăm într'un domeniu unde controversele abundă, iar opiniunile sunt extrem de împărțite.

Soluțiunile adoptate de Suprema noastră instanță nu numai că sunt perfect conforme cu dispozițiunile legii noastre penale, dar ele se găsesc în acord cu părerile astăzi dominante în doctrina și jurisprudența străină.

Vom examina deci pe rând cele trei chestiuni:

I. Problema insultelor aduse unei colectivități mult prea slab cercetată și prea puțin discutată în doctrina franceză și-a găsit din contră un loc destul de important în doctrina italiană și cea germană.

Doctrina franceză obsedată de termenii legii care în materie de difamațiune și injurii nu vorbește de cât de *persoane* și *corpuri constituite*, a privit oarecum problema ca și rezolvată deschizând o mică porțiță discuțiunii în jurul chestiunii dacă prin corpuri constituite susceptibile de a deveni subiect pasiv în infracțiunile de difamație și injurie trebuie înțelese numai corpurile expres vizate de lege sau din contra pot fi socotite ca atare și alte colectivități constituite în corpuri.

Opiniunea dominantă în doctrină a fost și este că prin corpuri constituite în această materie se înțeleg numai acele corpuri despre cari legea din 29 Iulie 1881 se ocupă în mod expres (1).

Jurisprudența indecisă și oarecum în expectativă oscilează fără a-și angaja credința printr'o soluțiune clară, categorică și definitivă (2).

Doctrina italiană și cea germană din contra descătusate de litera legii au căutat să rezolve problema pornind de la bazele ei firești.

S'a pus deci chestiunea în liniile cele mai largi și anume: „poate sau nu o colectivitate să fie subiect pasiv într'o infracțiune contra onoarei?”

Pentru a înlesni discuțiunea și pentru a nu lunea spre generalizări pripite autorii au făcut loc unei ierarhizări în grupul eterogen al colectivităților distingând: *colectivitățile de drept* adică acelea cari au o ființă juridică de *colectivitățile de fapt* cărora le lipsește personalitatea juridică.

La rândul lor colectivitățile de drept au fost împărțite în corpuri așa zise constituite și în persoane

juridice obișnuite; iar colectivitățile de fapt în asociațiuni de fapt organizate în colegii sau grupări și colectivități amorse, sau ocazionale.

În jurul acestei ierarhizări părerile se nuanțează într'o gamă bogată ce umple spațiu dintre opiniunile extreme.

Opiniunile extreme sunt reprezentate de cele două teze absolute, una în care se susține că nici o colectivitate, oricare ar fi genul și natura sa, nu poate fi subiect pasiv în infracțiunile contra onoarei, cealaltă în care se merge până la admiterea ca subiect pasiv în aceste infracțiuni chiar a colectivităților de fapt ocazionale.

Autorii cari nu admit că o colectivitate poate fi subiect pasiv în infracțiunile contra onoarei, își sprijină părerea lor pe considerațiunea că onoarea este un atribut inerent persoanelor fizice și deci o colectivitate, chiar atunci când îmbracă forma unei persoane juridice nu poate avea o onoare proprie distinctă de aceea a persoanelor cari o compun, după cum nu poate avea o voință, o conștiință, o inteligență proprie (3).

Consecința juridică este deci că insultele adresate unei colectivități nu pot constitui o infracțiune contra acesteia și nu pot fi urmărite de ea în fața justiției penale ci, cel mult, atunci când persoana juridică are un patrimoniu și a suferit vre-un prejudiciu va putea intenta o acțiune civilă în daune.

Se poate întâmpla însă ca insultele adresate colectivității să fie de așa natură încât ele să atingă onoarea membrilor acesteia, în acest caz se admite că fiecare din membrii colectivității se poate considera ofensat în propria lui persoană și poate urmări penalicește pe insultător (4).

Așa dar insulta colectivă nu este urmărită ca atare, ci ca ofensă adusă fiecăruia din membrii colectivității, cu alte cuvinte deși faptul este unic, o singură insultă; avem în schimb mai multe victime cari se vor putea plânga fiecare în parte. Totuși faptul fiind unic nu se va aplica decât o singură pedeapsă.

Susținătorii acestei teze negând pedepsirea insultei colective atunci când ea nu poate fi considerată ca vizând persoanele celor ce compun colectivitatea și deci convertită în insultă individuală, consideră dispozițiunile din legea penală privitoare la insultele adresate corpurilor constituite nu ca o excepțiune dela regula că insulta adresată unei colectivități nu se pedepsește ci ca o imputernicire dată acestor corpuri de a se plânga pentru ofensa făcută membrilor lor. Cu alte cuvinte subiect pasiv al infracțiunii nu este corpul constituit ci membrii săi, însă legea permite corpului ca prin organele sale să ceară pedepsirea insultei adusă membrilor, această pentru a facilita urmărirea.

În teza opusă se susține din contră că insultele adresate unei colectivități se pedepsesc ca și insultele adresate unei persoane fizice; că deci orice colectivitate poate fi subiect pasiv în infracțiunile contra onoarei și poate urmări în numele său pro-

1) Chassan, Traité des délits et contraventions de la parole, I, No. 445; de Grattier, Commentaire sur les lois de la presse, II, p. 47; Fabreguettes, Traité des infractions de la parole, I, No. 1261, pentru extindere Barbier, Code expliqué de la presse, II, No. 465.

2) Dalloz, 75, 1, 281; Sirey, 83, 2, 89.

3) În acest sens: Vincenzo Manzini, Trattato di diritto penale, VII, p. 307; Stoppato, Sul' ingiuria collettiva, p. 10; Vico, Dell' ingiuria collettiva, in Rivista Penale, LXIV, p. 30; Pergola, Se le Società private siano soggette passibili di ingiuria, in Giustizia Penale, XVIII, col. 1290; Von Bar, Handbuch, p. 189; Wackenfled, Das Reichsstrafrecht, p. 299; Binding, Lehrbuch, II, p. 140.

4) V. Manzini, op. cit. VII, p. 308; M. Capello, Diffamazione e ingiuria, p. 147.

priu pe insultător (5). Nu e nevoie spun autorii cari împărtășesc această părere ca colectivitatea să aibă o onoare proprie, e suficient existența unei comunități de interese pentru ca colectivitatea să aibă dreptul de a se plânge contra oricărei atingeri aduse interesului comun pe care îl reprezintă.

Dacă legea penală se ocupă de anumite corpuri constituite, spun aceiași autori, aceasta nu înseamnă că sunt excluse toate celelalte colectivități dela dreptul de a se plânge contra insultelor aduse lor, ci legea nu face decât să ocrotească cu sancțiuni mai severe anume colectivități, de unde nevoia de a le enunța în mod special.

Intre aceste două opinii extreme, după cum am spus, se interpun o serie de păreri mijlocii (6). Astfel unii autori admit că pot deveni subiect pasiv în insultele colective numai acele colectivități cari au o personalitate juridică nu și simplele colectivități de fapt. Alți autori merg mai departe și admit și pedepsirea insultelor adresate unor colectivități de fapt, pedepsire care se va putea cere de orice membru al colectivității fără a fi nevoie să justifice că prin acea insultă a fost vizat personal, ci probând numai că are calitatea de membru al colectivității injuriate (7).

Vom observa în primul rând că nu trebuie să se facă greșala pe care o fac unii autori confundând insultele colective cu insultele indirecte.

Desigur că atunci când o insultă deși adresată unei colectivități vizează pe anumiți membri ai acesteia, insulta degenerează din colectivă în individuală indirectă. Ori niciodată nu s'a pus la îndoială că o insultă indirectă nu ar fi sub raportul legii penale tratată la fel cu insultele directe. Discutând deci despre insultele colective vom înțelege acele insulte cari adresate fiind unui grup se resfrâng asupra întregii colectivități fără a se putea fixa în special asupra persoanei vreunui din membrii acesteia.

Părerea noastră este că orice colectivitate poate fi subiect pasiv în infracțiunile contra onoarei și deci ele pot urmări și cere pedepsirea insultelor ce li s'au adus.

Această soluțiune este impusă în primul rând de însăși conceptul infracțiunilor contra onoarei. Acest concept ne indică, fără posibilitate de îndoială, că legea penală nu ocrotește onoarea privită ca o calitate subiectivă, ca o virtute, fiindcă în această accepțiune onoarea este atât de intim și exclusiv legată de conștiința proprie a fiecărui individ, încât ea este la adăpost contra oricărei atingeri din afară. Cea ce legea ocrotește nu este onoarea în sine ci acel involucriu extern al sentimentului de onoare, opiniunea lumii ce ne înconjoară. Ori sub acest raport fiecare individ ca și fiecare colectivitate nă-

zuește de a-și asigura reputațiunea și considerațiunea la care poate aspira pe baza conduitei, meritelor și aptitudinilor sale. De aceea legea penală pentru a asigura fiecăruia posibilitatea de a se bucura de reputațiunea pe care o merită, a sancționat anumite acțiuni prin care s'ar atinge această reputațiune (8).

Realitatea lucrurilor ne indică că orice colectivitate prin simplul fapt al existenței sale își câștigă dreptul la o reputațiune proprie, distinctă de reputațiunea persoanelor ce o compun și are deci tot interesul de a fi ocrotită de lege cu aceleași măsuri cu care este ocrotită reputațiunea persoanelor fizice.

Să nu se obiecteze că infracțiunile contra onoarei sunt coprinse în legea penală în capitolul *crimelor și delictelor contra persoanelor* și deci numai persoanele fizice pot fi subiect pasiv în aceste infracțiuni, fiindcă ar fi absurd a se susține că legea ocrotește persoanele fizice individual, dar își retrage protecțiunea din moment ce mai multe persoane fizice alcătuiesc o colectivitate. Din contra și logica și interesul ordinii sociale pledează pentru o egală ocrotire a colectivităților în această materie, altfel ar însemna că orice individ prin faptul că primește să facă parte dintr-o colectivitate, să fie expus a suferi consecințele atacurilor îndreptate contra acestei colectivități, fără a fi ocrotit de lege deși tot persoana omului este în joc. Așa dar nu se poate nega pedepsirea insultelor aduse unei colectivități, căci ocrotind colectivitatea se ocrotește în realitate tot persoanele fizice.

Termenii legii sunt favorabili acestei interpretări căci art. 299 c. p. român ca și textele corespunzătoare din legislațiunile străine nu pomenesc de insultă individuală, ci ele definesc insulta în termeni generici, această infracțiune putându-se comite față de o singură persoană ca și față de de mai multe persoane și chiar față de o colectivitate. Dacă în aceste texte se vorbește de anumite corpuri constituite este, după cum rezultă din chiar conținutul celorlalte texte, pentru a se crea o sancțiune mai severă în aceste cazuri speciale.

Art. 300 c. p. român este și mai generic vorbind de orice expresiuni ocărâtoare dar nepreocupându-se de cine poate fi subiect pasiv în această infracțiune. Așa dar e suficient ca insulta să fie adresată „cuiva“ cum spune și art. 299, nu importă dacă acel „cuiva“ este una sau mai multe persoane sau chiar o colectivitate, infracțiunea există și cel căreia i-a fost adresată va putea să ceară pedepsirea infractorului (9).

Iată de ce socotim că Suprema noastră instanță admitând teza pedepsirii insultei colective nu numai că soluționează în chip desăvârșit această problemă, dar oferă jurisprudenței noastre una din cele mai importante decizii.

II. Cea de a doua chestiune prezintă mai puțin interes fiindcă atât doctrina cât și jurisprudența sunt de acord astăzi în a susține că pentru existența infracțiunii de insulte, nu este nevoie ca cuvintele

8) Vezi în acest sens precizat conceptul infracțiunii de insulte de *Fr. von Liszt*, op. cit. p. 61 și autorii citați de el la nota 3 aceeași pagină.

9) Desigur în caz de colectivitate de fapt ocazională, plângerea va putea fi făcută de orice membru, în această calitate: de exemplu cineva ar insulta în mod colectiv pe vizitatorii unei stațiuni balneare, sau pe spectatorii dintr'un teatru, deși avem de-a face cu o colectivitate de fapt ocazională, oricare din membrii săi se va putea plânge în această calitate.

5) *Alimena*, Diritto penale, II, p. 511; *G. Musillami*, Dell'ingiuria collettiva, p. 73; *Fr. von Liszt*, Traité de dr. pén. allemand, II, p. 64; *Kohler*, Studien aus dem Strafrecht, p. 141; *Merckel*, Lehrbuch, p. 290; *Wüchter*, Vorlesungen p. 388. *Rosenfeld*, Die Nebenklage, p. 101.

6) Vezi: *Florian*, Dei reati contro l'onore, in *Cogl'olo*, II; *Frola*, Delle ingiurie e diffamazione; *Vescovi*, Ingiuria e diffamazione in Dig. it. XIII, n. 221; *A. Borciani*, Le offese all'onore, i reati di ingiuria e diffamazioni.

7) *Maggiorino Capello*, Diffamazione e ingiuria, p. 142; *Jurisprudența italiană*, v. *Rivista Penală* LXXVII, p. 84, admite numai pentru colectivitățile care au personalitate juridică. Idem *jurisprudența germană* v. *Fr. von Liszt*, op. cit. p. 64.

injurioase să fi fost rostite în prezența celui insultat (10).

Această soluțiune este impusă deasemenea de conceptul infracțiunii de insulte. Am văzut mai sus că legea ocrotește reputațiunea la care poate aspira oricine în raport cu conduita și meritele sale. Ori această reputațiune nu este decât reflexul opiniei publice, încât atingerile aduse reputațiunii prin insulte nu vor fi la rândul lor decât ecoul pe care aceste insulte l-ar putea avea în opinia publică. Așa dar infracțiunea există din moment ce insultele au fost proferate în public fiindcă din acest moment ele, potențial sau real constituiesc o atingere adusă celui insultat, indiferent dacă el a fost sau nu față.

Numai atunci când legea ar ocroti onoarea ca sentiment pur subiectiv prezența celui insultat ar fi oarecum necesară, deși chiar în acest caz sentimentul celui insultat ar putea tot așa de bine să fie atins aflând de insultele proferate în absență.

Codul penal italian (art. 395) prevede o agravantă pentru insultele proferate în prezența celui insultat. Art. 266 din codul penal olandez prevede în mod expres că prezența celui insultat nu este necesară.

Din textele codului nostru în mod implicit rezultă — după cum observă foarte bine Suprema Curte — că prezența celui insultat nu e cerută, fiindcă art. 299 trimițând la art. 294 în ceea ce privește mijloacele prin care insultele pot fi aduse și cum între aceste mijloace figurează și scrierile, gravurile etc. implicit înseamnă că legiuitorul nu a condiționat existența infracțiunii de prezența celui insultat.

De altfel jurisprudența instanței noastre Supreme este definitiv fixată asupra acestui punct încât credem inutil a insista mai mult (11).

III. Același lucru am putea spune și cu privire la cea de a treia chestiune. Nici doctrina și nici jurisprudența străină nu au ezitat în a decide că pentru existența infracțiunii de insulte nu este nevoie ca cuvintele să fie injurioase prin ele înșiși, ci chiar cuvintele inofensive pot conduce la acest rezultat, suficient ca prin felul în care au fost rostite, prin aluziunea ce ele conțineau, prin sensul ce li s'a dat să se desprindă cu suficiență ofensa adusă și înfrățirea de a insulta, (*animus injuriandi*) (12).

Desigur nu este îndeajuns ca pe cale de simplă răstălmăcire a unui cuvânt instanțele judecătorești să constate existența insultelor, ci va trebui ca din complexul împrejurărilor de fapt, de ex.: locul unde cuvintele au fost rostite, cauza pentru care au fost rostite, modul în care au fost rostite, raporturile dintre insultător și insultat, mobilul insultătorului, etc., etc., să rezulte indicii îndeustătoare, cari să conducă la reținerea unui cuvânt — ce nu este prin natura sa injurios — ca ofensător în măsura cerută pentru existența infracțiunii de insulte. Așa

dar pe când intențiunea de a insulta este intrinsecă la proferarea de cuvinte injurioase prin ele înseși, din contră ea este extrinsecă la proferarea de cuvinte cu dublu înțeles.

Astfel ținând seamă de circumstanțele de fapt doctrina și jurisprudența au considerat ca injurioase cuvintele: *jidan* (13), *prussian* (14), *disperat* (15), *cerșetor* (16), *ignorant* (17), *cicălitor* (18), *boche* (19), *anarhist* (20).

Cu drept cuvânt deci Inalta Curte a considerat ca o injurie cuvântul „*bolșevic*“ atunci când din circumstanțele de fapt s'a constatat că cel ce a proferat acest cuvânt nu a voit să facă aluziune la doctrina politică ce poartă această denumire, ci dând un sens pejorativ cuvântului, l'a întrebuințat pentru a arunca disprețul său celor cărora îl adresa, motivând prin aceasta ideea rea ce o avea de conduita acestor oameni.

VINTILA DONGOROZ

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI, SECȚIA I

Audiența dela 13 Octombrie 1924

Președenția d-lui Ș. COGĂLNICEANU, consilier,

Victor Ioniță cu dr. Fil p. 1 și 2

Jurualul No. 6151

Chirij. — Competență. — Acțiune cari se reazemă pe două capete de cerere, ce comportă a fi rezolvite de instanțe diferite. Care este instanța competentă? — Art. 27 și 42 din legea închirierilor din 1924.

Când într-o acțiune sunt cuprinse mai multe capete de cereri, cari comportă competența a deosebite instanțe, cum este în speță, când pe lângă rezilierea contractului se cere și daune, instanța care este competentă să judece mai mult, poate să judece și mai puțin.

Apelantul prin ad. Gr. Conduratu și Jecu, intimatul prin av. Pompiliu Ioanițescu.

Curtea,

Considerând că și cel de al doilea incident de respingere a apelului ca inadmisibil ridicat tot de intimat, pe motiv că Trib. a judecat în prima instanță, într-un contract de închiriere este de o valoare locativă mai mică de 15000 lei este nefundat, pentru următoarele motive:

Articolul 27 cuprinde în el dispozițiunile după cari se determină competența rațiune materiae a instanțelor ce au a judeca conflictele dintre proprietari și chiriași, arătându-se că în ceea ce privește acțiunile relative numai la evacuare, competența instanței se va fixa după valoarea anuală a contractului, și anume pentru contractele de închiriere de o valoare locativă până la 15000 lei instanța competentă de a judeca cererile de reziliere va fi a judecătorului de ocol cu drept de apel

13) v. *Carpentier*, Repertoire, v. Injure No. 57; *Manzini*, op. cit. p. 557.

14) v. *Carpentier*, op. și loc cit.; cuvintele *scimmia* (mai-muță) spuse unui japonez, *Katzenmacher* unui german și *Polentaresser* unui italian au fost socotite ca injurioase (v. *Manzini*, op. cit. p. 557).

15) *Manzini*, op. cit. p. 549.

16) Idem p. 549.

17) Idem p. 546 în notă.

18) *Rivista Penale*, 1890, p. 609.

19) Trib. Berlin 3 Oct. 1915 și Trib. Seine 23 și 28 Decembrie 1915.

20) Trib. Seine 2 Mai 1895 în la Loi 8 Mai 1895. A se vedea asupra cuvintelor susceptibile de a fi considerate ca insulte: *A. Righi*, Il vocabolario delle ingiurie con richiamo alla morale e al diritto.

10) *Manzini*, op. cit. VII, p. 561; *Alimena*, op. cit. II, p. 482; *Gioia*, Della ingiuria, p. 64; *Fr. von Liszt*, op. cit. p. 66 și ceilalți autori citați deja. În acest sens și jurisprudența franceză *Carpentier*, Répertoire, v. Injure, No. 64.

11) Cas. II 3037/914 în *Curierul Judiciar* 1915, No. 12; idem, 2367/921 în *Pandectele Române*, 1921/2, part. III p. 139; Idem, 152/924 în *Jurisprudența Generală*, 1924 speța 751 cu nota d-lui I. Stănescu; contra Cas. II, 77/98 în *Buletin C. Cas.* 1898, p. 236 și d-l prof. D. Alexandresco, în *Curierul Judiciar*, 1904, No. 14.

12) v. V. *Manzini*, op. cit. p. 554; *Gioia*, op. cit. p. 46; *Garraud*, Traité, ed. 3, IV, p. 559.

la Trib. și deci ar rezulta, cum susține intimatul, că conform acestui articol, întrucât contractul de închiriere azi în discuțiune are o valoare sub 15000 lei, Trib. a judecat în primă și ultimă instanță;

Considerând însă că prin acțiunea în discuțiune azi se cere de către proprietar pe lângă evacuarea chiriei și obligarea lui la suma de 50000 lei cu titlu de daune, p. degradările aduse de către chiriașul imobilului;

Considerând apoi că dat fiind că, prin aliniatul 2 tot din acest articol 27, se arată că, în acțiunile în care se pretinde o sumă de bani cu titlu de daune, asemenea acțiuni se vor judeca conform dreptului comun, și cum prin acțiunea sa apeiantul a cerut daune 50000 lei, urmează că Trib. nu putea judeca această acțiune decât în primă instanță cu drept de apel, așa cum este în dreptul comun;

Că dacă pentru cererea de daune fiind competente Tribunalul și Curtea a o judeca și toate celelalte cereri cuprinse în acea acțiune vor urma aceiași soartă, căci o instanță mai superioară când judecă o cerere ce este de competența sa, va fi competente a judeca și celelalte cereri cuprinse în o asemenea acțiune ce erau de competența unei instanțe mai mici; căci nu se poate admite ca judecătoria de ocol care nu era competentă a judeca acțiunea în daune de 50000 lei să judece și această cerere numai pe faptul că acțiunea având în ea și un cap de cerere pe care-l putea judeca, să judece și celelalte cereri ce excedau competența sa, căci principiul de drept este tocmai contrariul că cine poate mult poate și puțin;

Că, deci, și acest al doilea incident de respingere a apelului, ca inadmisibil, este nefondat și cătă a fi respins.

(ss) Gogălniceanu, Slătineanu, N. Radovici

NOTĂ. — Curtea de Apel București s. I rezolvă prin jurnalul de mai sus o problemă de competență, născută din actuala lege a chiriilor și anume: de ce competență va fi acțiunea prin care se cere evacuarea pe două capete: a) pentru reparațiuni radicale suferite de imobil (art. 42 al legii chiriilor), contractul de închiriere prelungit fiind sub 15000 lei și b) pentru degradările grave aduse de chiriașul imobilului unit cu o cerere de daune ce excede competența judecătorului de ocol, fiind de 50000 lei.

Examinând legea chiriilor și în special art. 27 al ei, căci el rezolvă problema, vedem că acest articol a stabilit o dublă competență a judecătoriilor de ocolale în materie de reziliere a contractelor de închiriere; precum și o competență aparte în acțiunile în care se cere o sumă de bani, fie cu titlu de chirie sau daune și anume:

1) O primă competență a judecătoriilor de ocol, în acțiunile izvorâte din contractele de închiriere pe baza legilor de prelungire și în care caz competența ocolului se va determina după valoarea anuală a contractului și anume până la 4000 lei în primă și ultimă instanță, iar în primă instanță și cu apel la Trib. când valoarea anuală a contractului e sub 15000 lei.

Această competență e relativă numai la acțiunile ce-și au temeiul pe baza legilor de prelungire și aceasta se evidențiază perfect din faptul că în proiectul guvernului, primele rânduri ale

aliniatului I al articolului 27 erau redactate în modul următor:

«Toate acțiunile izvorâte din contractele de închiriere, pe baza legilor de prelungire a contractelor, sau a dreptului comun... etc»; iar la Cameră cuvintele „sau a dreptului comun“ au fost șterse (A se vedea Noul Cod al Închirierilor de d-nii Conduratu, Periețeanu și Velescu, p. 551).

Dar mai mult decât atât, Casația prin decizia No. 617 din 4 Aprilie 1924 (a se vedea *Jurisprudența Generală* anul II No. 16 speța 910) a mers chiar mai departe și a hotărât că sunt supuse competenței instanțelor prevăzute de legea din 1924, toate acțiunile decurgând din raporturile dintre proprietari și chiriași pe baza unui contract prelungit, independent dacă acțiunea se bazează pe un motiv decurgând din noua lege a chiriilor sau a dreptului comun.

2) O a doua competență în ce privește acțiunile de reziliere a unui contract neprelungit, bazate fie pe violarea clauzelor contractuale, sau a dispozițiilor codului civil, în care caz judecătorul de ocol își va păstra vechea competență (2000 lei și 6000 lei).

Aceasta rezultă atât din cele expuse mai sus referitor la modificarea ce a suferit o articolul 27 din proiectul guvernului la Cameră, cât și din articolul 49 al legii, care în tăcerea legii ne trimete la dreptul comun.

3) În acțiunile în care se pretinde o sumă de bani drept daune sau chirie, aliniatul II al articolului 27 hotărăște că competența instanței se stabilește după valoarea cererii și cred că această competență se stabilește după acest criteriu, indiferent dacă contractul e în curs sau prelungit, căci legea nefăcând nici o distincție în această privință, nici interpretul n'o poate face.

Ei bine din scurta examinare a art. 27, vedem că legea nu statuează nimic asupra acțiunilor mixte, adică a acțiunilor de reziliere a contractelor bazate pe două capete și anume: unul de drept comun ce-i de competența tribunalului (în speță degradări grave și daune 50000 lei), și altul decurgând din noua lege a chiriilor (reparațiuni radicale) și care e de competența judec. de ocol, contractul în speță fiind sub 15000 lei.

Credem că într-o atare ipoteză de acțiune mixtă, procesul trebuie judecat în primă instanță de Trib., care e competent nu numai în ce privește capătul de cerere ce depășește competența ocolului, dar și în ce privește capătul de cerere ce-i de competența ocolului, căci competența Trib. include pe a ocolului.

De altfel felul acesta de a rezolva problema concordă perfect cu principiul juridic: «cine poate mai mult, poate și mai puțin» și a fost adoptat de Curtea de Apel București s. I prin jurnalul de mai sus.

Doctor C. A. JECU, Advocat